

ДОДАТОК КОН БИЛТЕНОТ ЗА МЕЃУРЕЛИГИСКА СОРАБОТКА

Како прилог во билтенот се: Велигденско послание на архиепископ-от охридски и македонски г.г. Стефан; предавањето на деканот на Факултетот за исламски науки д-р Исмаил Бардхи; празнувањето на Велигден од отец Марјан Ристов и празнувањето на Песах од Хазан Ави Козма.

† СТЕФАН

ПО МИЛОСТА БОЖЈА

АРХИЕПИСКОП ОХРИДСКИ И МАКЕДОНСКИ

ЗАЕДНО СО СВЕТИОТ АРХИЕРЕЈСКИ СИНОД
НА МАКЕДОНСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА, НАШЕТО СВЕШТЕНСТВО, ПРЕПОДОБНО МОНАШТВО
И ВЕРНИТЕ ЧЕДА НА МАКЕДОНСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА,
ИМ ИСПРАКА МИР И БЛАГОСЛОВ ОД БОГА И ГИ ПОЗДРАВУВА
СО ВЕЛИЧЕСТВЕНИОТ И РАДОСЕН ПОЗДРАВ

ХРИСТОС ВОСКРЕСЕ!

„Дојдете, примете светлина од невичерната светлина и прославете Го Христа Воскреснашиот од мртвите!”

Возљубени духовни чеда во Господа,

Сега Светата Црква Христова торжествува, торжествува и на небото и на земјата! Дојдете да проникнеме во смислата на денешниот настан, на овој празник над празниците, за да можеме да Го доживееме Христа каков што човечката душа копнее да Го види: воскреснат и прославен на небото и на земјата. Тој најголем настан во историјата на човечиот род ја содржи најголемата победа, победата на животот над смртта.

Господ Исус Христос ја победи смртта и ни донесе радост! Воскреснатиот Спасител ни дарува бесмртност, па затоа во велигденската песна пееме: „Христос Бог нè преведе од смртта во животот и од земјата на небото”. А Оној што „Го воскресна Господа Исуса, и нас ќе ни воскресне преку Исуса”, како што вели апостол Павле (2. Кор. 4, 14).

Од воскреснувањето на Богочовекот па наваму, знаеме дека треба да воскреснат и сите луѓе: „Како што по Адама сите умираат, така и во Христа сите ќе оживеат” (1. Кор. 15, 22).

Во Светото евангелие Господ Исус Христос ни вели: „Одам да ви приготвам место. И кога ќе отидам и ќе ви приготвам место, пак ќе дојдам и ќе ве земам вас при Себе за да бидете и вие каде што сум Јас.” (Јован 14, 2-3). Тоа е така затоа што Господ сака да се спасат сите луѓе и да станат чеда Божји и жители на Неговото вечно царство. А за да го постигнеме ова, во нашиот овоземен живот треба да го победуваме злото со добро и да добиваме духовно богатство, кое ниту крадците го крадат ниту жрѓата го јаде (сп. Матеј 6, 20). Такви ќе бидеме доколку имаме љубов во себе и доколку неа ја покажуваме на дело кон сите луѓе, зашто сакајќи го ближниот, најдобро сведочиме дека Го сакаме и Бога. Ако се научиме

ли пак на таа љубов и неа ја носиме во нашите срца, тогаш ќе знаеме правилно да ја сакаме и нашата вера, и својот народ, и својата света Црква и татковината. Само вистинската евангелска љубов и воскресенската вера можат да ни направат достоини наследници на ветеното царство Божјо.

Возљубени празникољупци,

Со набожност да ја чуваме чиста и неоскверната нашата вера и да се радуваме со радоста на воскресението. Со велигденската радост да се издигнуваме духовно, чувајќи ја грижливо нашата национална и духовна слобода. Како благочестив православен народ и добри чеда на Македонската православна црква да се изградуваме себеси и да придонесуваме за посреќна и подобра наша иднина. Затоа, во овие времиња на искушенија, воскресенската светлина нека ги озари нашите души и празничната топлина на љубовта нека ги стопли нашите срца, да се чувствуваме поблиски и вистински браќа, помагајќи си едни на други.

Возљубени чеда

во Христа воскреснатиот,

Денес, кога светата Црква ни повикува да се веселиме и радуваме со празникот над празниците, нашата небоземна радост нека биде темел за наше богоугодно живеење. „Да го отфрлиме од себе стариот човек, според нашето поранешно живеење, кој се распаѓа во измамливите желби, та да се обновиме со духот на својот ум и да се облечеме во новиот човек, создаден според Бога во правда и светост во вистината” (Ефес. 4, 22-24).

Нам во Македонија, како и на нашите соседи на Балканов, а и на целиот свет токму сега ни е потребно да се облечеме во правда, мир, љубов и вистина. Во ова време како да недостасува тоа меѓу луѓето и народите, дури, за жал, и меѓу црквите. Затоа, да создаваме што е можно повеќе плодови на духот, светлината и вистината,

а не жалови дела на темнината, кои ни избобличуваат и обезличуваат, место да ни оправдуваат и осветуваат. Љубовта наша не треба да биде лицемерна, туку вистинска, евангелска и братска.

Во овие торжествени прославувања ништо нека не ни ја помрачува радоста! Да живееме, имајќи го постојано сознанието дека Господ Исус Христос, Којшто со Своето воскресение ја победи смртта, ќе го победи и секое зло, и сите непријатели на вистината, љубовта и добрината. Он ќе ги озари нашите срца и ќе бидеме во вечната воскресенска радост на славата Божја.

Возљубени духовни чеда,

Годинешниот Велигден нека ни биде почеток на сите добра во нас и околу нас. Празнично и братски да се прегрнеме и да бидеме сплотени во доброто и во единството, осветлени со Христовото воскресение.

Нашата молитвена желба е сите да се просветлиме со велигденската светлина,

која изобилно ни се дава, особено во овие светли денови. На сите вас, нашите духовни чеда, коишто живеете во татковинава и раселените по целиот свет, ви го честитаеме најголемиот христијански празник, Велигден, со најрадосната порака за светот и ве поздравуваме со празничниот поздрав

ХРИСТОС ВОСКРЕСЕ!

На Велигден, 2004 година

АРХИЕПИСКОП ОХРИДСКИ И МАКЕДОНСКИ

† СТЕФАН

д-р Исмаил Бардхи КУРАНОТ – БОЖЈА РЕЧ

„Ние, навистина, ти објавивме онака како што му објавивме на Нух (Ное) и на пејгамберите по него. Му објавивме и на Ибрахим (Абрахам), и на Исмаил (Ешмаил), и на Исхак (Исак), и на Јакуб (Јаков), и на внуците, и на Иса (Исус) и на Ејуб, и на Јунус (Јона), и на Харун (Арон); а на Сулејман (Соломон) и на Давуд (Давид) Зебур им дадовме“. (Куран, 4:163)

КУРАН (на арапски; „рецитирање, учење, читање“) (к-р-е – „да се рецитира, учи“), ги подразбира собраните објави примени од Мухамед, нека е Божјиот мир над него (алејхис-салам), или која било поединечно од нив. Во ова „рецитирање“ или „учење“ на арапски јазик муслиманите го слушаат Господ како зборува со свои зборови: тоа е Божји говор (*келамуллах*) и самообјава. „Објавувањето“ на Божјата реч низ Мухамед било и останува единствено, неповторливо чудо (*муџизе*) за муслиманите, коешто им обезбедува водич за сите аспекти од животот, писмо за постојано „спомнување“ (*зикр*) на Бога, формирачка детерминанта на индивидуалното и колективното мислење, и сеопфатна визија за историјата и судбината.

1. Надворешното објаснување. Собраните објави обично се нарекуваат „Чесниот Куран“ (*ел-Куран ел-Керим*), или просто „Книгата“ (*ел-Китаб*), иако епитетите за Божјата реч во самите објави како и во муслиманската традиција се многубројни. Целиот Куран е скоро ист во обем со христијанскиот Нов Завет и се состои од 114 главни поделби (глави), или Сури, кои се разликуваат по должина. Секоја сура е составена од кратки стихови (*ајети*, во превод „знакови, чуда“). Најкратката сура (108) има три кратки *ајети*, а најдолгата (2) има 286 главно долги *ајети*.

Содржините на Куранот ја земаат формата на зборови од Бога упатени до целото човештво, до правоверните, до неверниците, или само до Мухамед (а.с.). На фрагментите од Божјиот дискурс, не во прво или второ лице, обично им претходи императивот „Речи! (Каж)“, по што следува еден или повеќе фрагменти за рецитирање или изговарање со човечки усни. Јазикот на објавата е во проза, една општо драматична и поетска, често ритмичка проза која е сè освен „прозаична“. Содржината е широко рангирана и содржи химни за славење на Едниот Бог и Неговите многубројни „знакови“ во природниот свет, остри предупредувања за Судниот Ден и Денот на воскреснувањето, упатувањето на побожност и добри дела, споменувањето на историјата на Божјиот однос со човештвото низ долгиот низ на претходните пророци и објави, наредби во врска со личниот

морал и социјалното општење и изјави околу поединечните настани современи со самите објави. Забележливото повторување во Куранот покажува на „рецитативната“ природа на објавите, квалитетот подвлечен од фактот дека во дневната употреба поделбите на сурите на текстот заземаат второ место во споредба со разните поделби со единствена цел - рецитирање, од коишто главна поделба е на 30 *џузови* (по 20 страници) и *хизби*.

2. Објавата и составувањето. Раните извори опширно ги бележат деталите за процесот на „објавувањето“ (*вахј, шензил*) или примањето на објавата од страна на Мухамед (а.с.), кое траеше доста долг период, околу 23 години, имајќи предвид дека првата објава, т.е. првите 5 *ајети* од сурата 96 се објавени во 610 година. Муслиманските извори во детали ги третираат „приликите на објавата“, т.е. историските околности во кои поединечните *ајети* од сурите му беа објавувани на Пророкот Мухамед (а.с.), како и „начините на објавувањето“, или разните начини на примањето на објавата, на пример, од ангелот Џибрил (Габриел) при будење или на сон, или како искуство пред други присутни. На Мухамед (а.с.) јасно му беше предочена разликата што е директна Божја реч за „учење“ или „рецитирање“, а што инспирација за неговите лични зборови и дела (*хаџис*). По смртта на Мухамед (а.с.) не постоеше Куранот како единствена, кодифицирана *книџа*; иако таа беше сочувана во оралната реалност на муслиманите, во нивната меморија, па дури и во писмена форма (во пергамент, кожа, палмини листови и сл.).

Под покровителство на третиот халиф, Осман (р.а.), направен е успешен обид за составување еден „авторитативен“ текст од варијантите на „учењата“ (*кира’аџ*) на најдобрите изучувачи на Куранот меѓу следбениците (*асхабиџе*) на Мухамед (а.с.). Извршен под надзор на Зејд Ибн Сабит (починал во 665 г.) и другите *асхаби* кои ја имаа меморизирано објавата во целост, Османовата рецензија беше обид да се елиминираат дивергентните редоследи на куранскиот материјал, за спречување на грешките и вметнувањата, и за обезбедување единствен собран текст за ритуална и образовна употреба. Муслиманите отсекогаш прифаќале дека непогрешливото сочувување и пренесување (*шеваџур*) на Божјата Реч треба да се обезбеди од страна на заедницата (*Умма*) и нејзиниот консензус (*Иџма*), да се чува во човечките срца, нивната меморија, да се учи со човечки јазик и да се напише од човечки раце. Самите муслимани, колективно, низ секоја генерација, се робови за неповредивиот интегритет на Небесната Реч; да се разбере ова,

значи да се разбере во добар дел блиската идентификација на *уммеџоџ* со нејзината скриптуална објава.

3. Куранот како свето писмо. Религиозното значење на Куранот се огледува во однесувањето на муслиманите кон третирањето на Куранот, низ вековите и низ земјината топка. Во него муслиманите го наоѓаат најчистиот израз на Божјата вечна Реч, која се наоѓа со Него на „заштитена плоча“ (*ил-лиџун - левхи махфуз*), „Мајката на Книгата“ (*Умм ал-Китаб*), или само „Книгата“ (*ал-Китаб*). Куранот ги сумира, исправа и комплетира објавите дадени на претходните пророци, како на Мојсие (Муса) и Исус (Иса), и во него муслиманите го наоѓаат основниот извор за општествениот поредок, личната етика, побожноста, литургијата, историјата на спасението, есхатологијата и за животот на верата. Куранската интерпретација (*шефсур*) особено била значајна во секое доба, обично преземајќи ја формата на детална егзегеза со историско, граматичко и теолошко објаснување на секој ред. Меморизирањето или учењето напамет на целиот Куран бил и останал знак на учење и побожност, што со себе ја носи и почесната титула Хафиз, или оној кој „ја чува“ Книгата во срцето, пракса која продолжува до ден-денешен и кај нас. Секое извршување молитва вклучува учење или рецитирање од Куранот, а неарапските муслимани, кои не знаат други арапски зборови, знаат доволно од него за рецитирање при молитвата. За да се допре Куранот, треба да се биде ритуално чист; да се копира истиот е света задача; да се подари значи да се даде најдобриот подарок. Како текст доказ *џар екселанс*, Куранот е „најубавиот говор“ (*ахсен ал-хаџис* - сура 39:23). Мистиците го опекуваа, медитираа околу него и езотерички го интерпретираа Куранот; граматичарите според него засноваа правила за арапскиот јазик; законодавците и теолозите во негово светло ги формулираа смерниците за сиот живот; уметниците ги украсија скоро сите исламски зданија и артефакти со негови зборови во истенчени калиграфии; конзервативците на статус кво го зедаа него за нивни авторитет; реформистите градеа движења околу враќањето на неговото проповедување, а обичните луѓе ги моделираа нивните животи, како и нивните зборови, според неговите зборови. Куранот стои во сржта на исламската вера како активна комуникација на небесната волја за човештвото.

Велигденско чествување

Велигденското чествување е голема радост како доживување, навистина тоа е голема радост за сите христијани, бидејќи со тој ден завршуваат деновите на подготовка, а особено тажните моменти. Велам тажни моменти, затоа што Велики Четврток навечер, Велики Петок и Велика Сабота се денови кога нашиот Спасител Исус Христос најмногу страдаше и умре на крст поради нас. Велигден е радосно доживување, затоа што Воскреснатиот Христос навестува радосна вест, победа над гревот, смртта и ѓаволот. Со тоа завршуваат деновите на тага. Да земеме пример, кога некој наш близок се наоѓа далеку од нас, ние сме тажни, но по извесно време, кога ненадејно ќе се појави, ние чувствуваме голема радост во себе. Така и сите христијани, Христовото воскресение го чувствуваат како големо радосно доживување во своите души, бидејќи Христос воскресел!

Велигден е ден кога секој христијанин треба да се преобрати, ако сака да ја доживее големината на тој ден, во спротивно Велигден ќе биде како и секој друг ден во животот. Да се преобрати - можеби некој ќе се запраша како? Најнапред да се откажеме од сите свои лоши навики кои, за жал, ги имаме, и тоа не во мал број, потоа да почнеме да живееме христијански, да ги запазиме Божјите заповеди и Господовите зборови запишани во Светото писмо.

Од сите големи празници, најстар, најсвечен и најрадосен е празникот Воскресение Христово. За него како се моли во воскресната утреша: „Цар и Господ, празник на празниците и торжество на торжествата“.

Светите Отци на Црквата на посебен начин го потцртуваат значењето и големината на овој празник. „Пасха е во нас – вели Св. Григориј Богослов во своето велигденско слово – тоа е празник на празниците и торжество на торжествата, кое толку ги надвладува сите други торжества, не само човечките, ами и Христовите, кои во негова чест се слават, толку колку сонцето ги надвладува ѕвездите“.

Затоа во светлиот и радосниот ден на Христовото воскресение светата Црква ги повикува небото и земјата до светата Божја радост: „Нека небото достоино се весели, нека земјата се радува, нека сиот свет видлив и невидлив празнува, зашто Христос воскресна, вечната радост“.

Празникот Христово воскресение во нашиот народ уште е познат како Велигден – односно Голем Ден, бидејќи тој е голем со својот настан, со своето значење и со својата радост.

Воскресниот тропар: „Христос воскресна од мртвите...“, што го пееме толку пати во велигденскиот период, накратко ја опфаќа сета содржина, смисла и значење на празникот.

Духовните храмови на Католичката црква се отворени како и секоја друга година за сите верници и луѓе со добра волја, без оглед на нивната вероисповест.

Духовниот храм е дом Божји, а ние како чеда Божји треба да влегуваме и да разговараме со нашиот Небесен Отец, преку молитвите, а најдобра молитва е токму светата литургија каде Синот Божји, Нашиот Спасител Исус Христос, се жртвува за нас и ни дава можност да го примиме во нашите срца, ако претходно сме се исповедале и подготвиле за нашата средба со Него.

Централните свечености се одржаа во Катедрала „Пресвето срце Исусово“ во Скопје, и во Катедралата „Успение на Пресвета Богородица“ во Струмица и во сите храмови.

На крајот би сакал на сите христијани кои го слават Велигден, како по григоријанскиот, така и по јулијанскиот календар, да им го честитам Христовото воскресение и да им посакам радост, која Воскреснатиот Христос ја дава на сите и сите ги опфаќа, дури и нашите непријатели. „Воскресение е денес! Да се осветиме со радост, и еден со друг да се прегрнеме, и да кажеме: Браќа! И на тие што нè мразат да им простиме сè со Воскресението, и така сите заедно да запееме: Христос воскресна од мртвите...“

Подготвил: отец Марјан Ристов

Песах

Празникот Песах во класичната Рабинска литература претставува почеток на испишувањето на новите страници на Еврејската историја, избавувањето од Египетското ропство пред 3.316 години.

Значи Песах е еден нов почеток, па и во самата Тора пишува дека месецот во кој го славиме Песах (се мисли на месецот Нисан) да ни биде прв месец од сите месеци, месец на почеток, месец на пролетта. Песах или Пасха се Хебрејски односно Грчки називи за ходочасните празници (Шелеш Регалим) - се мисли на празниците Песах, Шаваут, Сукот.

Со името Песах е првобитно и именувана самата жртва, имено обредното жртвување на едногодишното машко јагне или јаре, кое требало да се заколе во очи на почеток на петнаесетиот ден на месец Нисан со што започнува празникот Песах.

Се спомнува и тоа дека овој празник, кој се празнува по излегувањето од Египет, од ропство во слобода, уште се нарекува Хаг Хамацот - Ходочасен празник на бесквасниот леб, Хаг Хаавив - Ходочасен празник на пролетта и Земан Херутену - време, момент на слободата.

Во време на празникот Песах, меѓу поставените прописи е и обврската да се јаде бесквасен леб (познат како Маца - во множина Мацот), заедно со горките тревы Марор.

Халаха прописите ги кажуваат правилата околу празнувањето на празникот Песах. Според нив празникот Песах во Израел се слави седум дена, додека во дијаспората (Галут), значи за сите евреи надвор од матичната земја Израел, празникот го слават осум дена. Оваа разлика е заради тоа што порано, додека немало воведено точен календар, се случувало да има недоразбирање во празнувањето на некој празник, па поради тоа се додавал уште еден ден, што и ден денес претставува традиција. Првите два и последните два дена (во Израел прв и последен ден) се полни празници, и се под правилата за славење на празници, додека деновите помеѓу се сметаат за полупразници (Хол Хамоед).

Како уште едно обележје кое директно го карактеризира празникот и празнувањето на Песах е и заедничката вечера која се нарекува Седер (прев. Ред), затоа што вечерата се одвива по строго одреден ред, каде што се знае секоја молитва, песна, одредена работа, па дури и јадењето и секоја чаша на вино се зема по определен ред. Целиот обред на вечерата е запишан и во книгата која се нарекува Хагада (хебрејски - приказна), каде се раскажува за чудото на спасувањето на еврејскиот народ од Египетското ропство. Според правилата врзани за Песах, традиција е да се врши севкупно чистење на домовите, тргање на садовите кои до тогаш биле во употреба и поставување на нови садови кои се исклучително определени за употреба за празникот Песах (Кашер ЛеПесах). Целиот дом мора да биде темелно исчистен од сето она што е квасно и што е од квасно потекло. Сето она што е квасно на хебрејски се нарекува Хамец. Според еврејските преданија строгата забрана за употреба на сето она што е Хамец, потекнува како спомен на тоа дека еврејките немале време тестото за лебот да скисне во текот на ноќта кога Господ заповедал сите Евреи под водство на Мојсеј да излезат од Египет (2 книга Мојсиева – Шемот 12,39).

Подготвил: Хазан Ави Козма